

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

"וספרתם לכם"

הלכה

ספירת העומר מפלג המנחה

פרשת אמור תשפ"ז

שנה כ"ז - קובץ כ"א [תתקמ"ט]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת אמור

ספירת העומר מפלג המנחה

"וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה. עד ממחרת השבת השביעת תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (ויקרא כ"ג, ט"ו – ט"ז).

במה ששאל היות והוא עובד בבית אבות ותפקידו לכהן כרב בביהכ"נ שבו מתפללים זקנים ותשושים מאוד וא"א להמתין עם ספירת העומר עד בין השמשות, ושאל אם אפשר לספור בברכה לפני השקיעה בסיומה של תפילת ערבית.

הנה כתב הטור ברי"ס תפ"ט:

"וזמן הספירה מתחילת הלילה ואפילו אינו לילה ממש אלא ספק חשיכה יכולין לספור". ונמשך בזה אחר אביו הרא"ש (פרק ע"פ סי' מ') שכתב דיכול לברך על ספיה"ע בספק חשיכה משום דספיקא דרבנן לקולא, "ועוד נראה דעדיף טפי סמוך לחשיכה משום תמימות".

ולמדנו מדברי הרא"ש דלא רק בספק חשיכה אלא אף סמוך לחשיכה דהיינו לפני שקיעת החמה עדיף משום גדר תמימות.

וכתב הב"ח (שם) דכך הביא הסמ"ג (עשין ב') בשם רבינו שמשון והוסיף הב"ח:

"אבל מנהג העולם עכשיו לברך בספק חשיכה אבל קודם ספק חשיכה פשיטא דאין לברך ואפילו בערב שבת... ודלא כמו שנמצא במנהגים (מהר"א טירנא בהגהות עמ' ס"א אות כ"א) בשם הראב"ן (י"ג ב').". וגם הב"י כתב להלכה דאין לספור לפני ביה"ש.

הרי לן דעת הרא"ש, הראב"ן ורבינו שמשון דאפשר לספור עם ברכה גם מבעוד יום סמוך לחשיכה, אך מסקנת הבית יוסף והב"ח שלהלכה אין לברך ביה"ש, וכדעת תוס', הרשב"א והר"ן.

ספירת העומר מפלג המנחה

והנה כתב השו"ע (בס"ב): "והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות", אך מ"מ מבואר מדברי השו"ע דיכול לספור ולברך גם ביה"ש, ושוב כתב בסעיף ג': "המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה. ואם יזכור בלילה יברך ויספור".

ומקור הלכה זו מאבודרהם בשם מחזור ויטרי, ושתי דרכים נאמרו בדברי גדולי האחרונים בביאור הלכה זו.

יש שפירשו דהציבור מתפלל בין השמשות אלא שזה רוצה להיות מן המדקדקים הנוהגים לספור לאחר צאת הכוכבים ולפיכך אין רצונו לצאת יד"ח בספירה עם הציבור, ובזה אמרו הלכה שיספור עמהם מחשש שמא ישכח לספור אחרי צאה"כ כראוי, אך יכוין על תנאי שאם יזכור לספור בלילה לא יצא יד"ח בספירתו עם הציבור כדי שיוכל לחזור ולספור בברכה כראוי.

כך פירשו הט"ז (סק"ו) והגר"א, והפמ"ג כתב כן גם בכונת המג"א (סק"ז).

אך כבר כתב החק יעקב שפירוש זה מוציא מידי פשטות כונת השו"ע, ובאמת קשה ליישב פירוש זה עם פשטות הלשון מתרי ותלת טעמי:

א. פשטות הלשון מבעוד יום משמע דאין זה בין השמשות, דבכל מקום הוי מבעוד יום כפשוטו ולא ספק חשיכה.

ב. לפירוש הנ"ל מותר לו לברך, דהלא בס"ב מבואר דמותר אף לכתחילה לברך על הספירה ביה"ש אלא שהמדקדקין אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכמה רחוק לפרש לשון השו"ע "מונה עמהם בלא ברכה", דבאמת מותר לו לברך אלא שאינו רוצה לברך משום שרצונו לנהוג כמו המדקדקין. ופשטות כונת השו"ע דבאמת אין לו לברך לפי ההלכה.

ג. עצם ההנחה דמיירי במדקדק שאינו רוצה לספור אלא לאחר צאה"כ, עיקר חסר מן הספר.

ולכאורה נראה טפי כפירוש הלבוש, האליה רבה, החק יעקב, המאמר מרדכי ורבים מן האחרונים דמיירי בציבור הסופרים מבעוד יום ממש לאחר פלג המנחה, ומשו"כ אין לו לברך, ולפיכך אמרו שיש לו מ"מ לספור בלי ברכה מחשש שמא ישכח לספור

ספירת העומר מפלג המנחה

כדין לאחר שקיעת החמה, אך אם יזכור לספור בבית יחזור ויברך על הספירה, דכונתו בספירה מבעוד יום על תנאי היא, ועוד דמעיקר הדין אין לברך לפני שקיעה"ח.

וכבר כתב הביאור הלכה דהנחת היסוד בפירוש זה דכשם שנהגו להתפלל ערבית ולקרוא קר"ש של ערבית לאחר פלג המנחה, כך יש שנהגו בימי קדם גם לגבי ספירת העומר, ואף שכתב הב"י שאין לספור לפני ביה"ש מ"מ בדיעבד יצא יד"ח ומשו"כ יספור עם הציבור מבעוד יום.

ובאליה רבה (סימן תפ"ט סק"י) כתב דמה דאיתא (בסעיף ב') דאם טעו ביום המעונן וספרו לפני הזמן שחוזרים לספור בברכה, דאין זה אלא בספרו לפני הפלג, אבל אם ספרו לאחר פלג המנחה אינם חוזרים לברך כיון שכבר יצאו ידי חובה, ועיין בזה בשער הציון (ס"ק י"ז).

ועוד מקור גדול מצינו לעיקר הלכה זו בפסקי תוס' (מנחות אות קצ"ב):

"יא דלאחר שהתפללו תפילת ערבית כיון דהוי לילה לענין קר"ש ותפילה הוי לילה גם כן לענין עומר".

והדברים אינם מופיעים בדברי התוס' ומצוי במקומות רבים בפסקי התוס' מה שלא מצינו בתוס' דידן, וכנראה שבנוסחאות קדומות היו תוספות שלא זכינו לאורם.

אך חידוש יש בדברים, דמשמע מלשונו דרק אם התפללו ערבית וקראו קר"ש אפשר גם לספור ספירת העומר כיון שכבר עשהו לילה.

וכך משמע גם במאמר מרדכי (סימן תפ"ט סק"ה) שכתב: "וצבור זה שנוהגים לספור מבעוד יום אפשר דס"ל דכיון שהתפללו ערבית הוי לילה".

ולפי"ז יש מקום לדון בנידון דידן דהוי שעת הדחק דאם לא נספור עמהם לאחר תפילת ערבית מסתמא לא יספרו כלל וקרוב לודאי שרובם לא יזכרו לספור לבדם, יש מקום להקל, דהלא בכללי הוראה ביו"ד (סימן רמ"ב) מבואר דבשעת הדחק סמכינן בדרבנן אף על דעת יחיד וק"ו בני"ד דאין זה דעת יחיד אלא דעת רבים ופשטות כונת השו"ע.

ספירת העומר מפלג המנחה

דהלא לדעת הלבוש וכל הני אחרונים נראה פשוט דלא אמרו שיספור בלי ברכה אלא משום שראוי ונכון לברך על הספירה לאחר שקיעה"ח, אך מכיון שכל עיקר מנהג הציבור לספור מבעוד יום מבוסס על דברי התוס' והראשונים בשם ר"ת בברכות (ב' ע"א) דנהגו להקל כשיטת רבי יהודה דמפלג המנחה הוי כלילה לענין קר"ש דאורייתא, מותר גם לברך בדאי אפשר, ועוד דהרי הציבור ודאי נהגו לברך אלא שחידשו (האבודרהם והב"י כנ"ל) דראוי טפי לספור עמהם בלי ברכה ולברך לאח"ז כמבואר.

והרי זו שיטת רבינו תם ראש וראשון לבעלי התוס' ורבים מן הראשונים הלכו בעקבותיו, עיין בתרומת הדשן (סימן א') שהמרדכי והג"מ והראב"ה כתבו דדברי ר"ת הם עיקר להלכה, וכ"ה בראב"ה ריש מס' ברכות. וכבר כתב הרמ"א (סימן רל"ג) שנהגו בקהילות אשכנז כשיטת ר"ת ויוצאין יד"ח קריאת שמע מן הפלג, ואף הבית יוסף נקט כן אלא שמנהג ספרד לא להתפלל ערבית עד הלילה, עי"ש.

ואם נהגו להקל בקר"ש לכאורה ק"ו לגבי ספה"ע דרבנן. ומש"כ בשו"ת מהרש"ל (סימן י"ג) לחלק בין קר"ש לספיה"ע קשה להבין מה בין זל"ז. ומ"מ לפי"ד הלבוש והאחרונים הנ"ל מוכח שיש שנהגו להקל בזה גם לגבי ספיה"ע ולא כדברי המהרש"ל.

וראיתי בקובץ תשובות להגרי"ש אלישיב זצ"ל (ח"ג סימן פ"ד) שנשאל ע"י הגאון מהר"א שטרנבוך ראב"ד אנטוורפן האם יש להקל לספור ספה"ע לאחר פלג המנחה כיון שבמקומם השקיעה מתאחרת וקשה לרבים להמתין עד השקיעה, וכתב דאף במקום שנהגו להקל לענין תפילת ערבית וקר"ש אין מקום להקל לענין ספירת העומר, והתבסס בעיקר על תשובת מהרש"ל.

ולענ"ד נראה דבשעת הדחק יש להקל ולספור עם ברכה, ואין לפסוק להלכה כדברי המהרש"ל, ואפשר שיחתי.

הנה עיקר הנידון בתשובת המהרש"ל האם קבלת תוספת שבת משליכה על זמן ספירת העומר, והמהרש"ל קבע יסוד דאין תוספת שבת נוגעת אלא להלכות שבת בלבד, אבל לגבי שאר דיני התורה התלויים ביום ולילה דין ליל שבת כדין לילות החול, ואף לאחר קבלת תוספת שבת אכתי יממא היא. אך עוד כתב בתו"ד:

"ולכא למימר כלל דסמכינן ארבי יהודא דעביד מפלג המנחה לילה כמו שאנו מתפללין ערבית זה אינו דדוקא לענין תפלת ערבית קאמר אבל לא לדבר אחר שהרי

ספירת העומר מפלג המנחה

אינו צריך לקבל עליו שבת מפלג המנחה, ובודאי לכל מילי יום הוא ומ"ה אין סופרין בכל השבוע אחר תפלת ערבית אבל בספק חשיכה רגילין לספור וכו".

וצריך לומר לשיטת המהרש"ל דרק לענין קריאת שמע ס"ל לרבי יהודה דמפלג המנחה הוי זמן שכיבה, וכן פסק ר"ת להלכה, אבל לגבי כל שאר דיני תורה התלויים ביום ולילה אין הדין תלוי אלא בצאת הכוכבים, ומזמן שקיעה"ח הוי ספק לילה. אך אין משמעות בפלג המנחה אלא בהלכות קריאת שמע ותפילת ערבית התלויה בזמן קרי"ש של ערבית.

אך לא כן נקטינן הלכה למעשה, ולהדיא כתב בתרומת הדשן (סימן א') שלאחר פלג המנחה הוי לילה, ואדרבה מפורש בדבריו דחידוש הוא שאפילו לגבי קרי"ש של ערבית שתלוי בזמן שכיבה ולא הוי זמן שכיבה עד רדת החשיכה, מ"מ נקטינן שמפלג המנחה הוי לילה, וק"ו לשאר דינים, וק"ו בן בנו של ק"ו לגבי דינים דרבנן.

ולהדיא נפסקה הלכה בתרי הלכתא שלאחר פלג המנחה הוי כלילה.

לגבי מקרא מגילה איתא בשו"ע (סימן תרצ"ב סעיף ד):

"מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לב"ה וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל, וקשה עליו לישב בתענית כ"כ, יכול לשמוע קריאתה מבע"י מפלג המנחה ולמעלה".

ולגבי הדלקת נר חנוכה (סימן תרע"ב סעיף א):

"אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק".

ובהני תרי הלכתא פשוט שגם מברכים על מקרא מגילה ועל הדלקת נר חנוכה מפלג המנחה לפני שקיעת החמה ומפורש במשנה ברורה וכל האחרונים, ולא כשיטת המהרש"ל.

אמנם שוב עיינתי במקור הלכה זו דנר חנוכה בפלג המנחה, וראיתי שהבית יוסף הביא ממהר"י אבוהב שהביא מארחות חיים שלמד הלכה זו מרב דצלי של מוצאי שבת בשבת (ברכות כ"ז ע"ב), ואין הלכה זו מבוססת על שיטת ר' יהודה בפלג המנחה.

ספירת העומר מפלג המנחה

ולכאורה יש כאן חידוש גדול, דמה ענין נר חנוכה להבדלה, ולכאורה יש דין מסויים בקידוש והבדלה שאין צריך לאומרם דוקא בלילה ואפשר להקדימן מן הפלג, אבל נר חנוכה דומה למקרא מגילה וספירת העומר, שהן מצוות הנוהגות בלילה.

ומ"מ יש לדון ולעיין שאין ראיה משיטת מהר"י אבוהב בנר חנוכה לנידון דידן, אך מ"מ הראיה ממקרא מגילה במקומה עומדת.

והנה הפרי חדש לכאורה סתר דבריו בהלכה זו, דבהלכות חנוכה כתב דלאחר פלג המנחה יכול להדליק אף בברכה, אך בהל' מגילה שם דחה את דברי תרומת הדשן בתוקף ובחריפות, וכתב שהקורא את המגילה לפני השקיעה ברכתו לבטלה ולא עשה כלום, עי"ש.

ולכאורה צ"ל לשיטתו דשאני חנוכה ממגילה, ובחנוכה אין קפידא שידליקו דוקא בלילה, דהלא לשיטת הגר"א עיקר הזמן להדלקת נר חנוכה בשקיעה אף דהוי ספק יום, וא"כ אין ראיה מנר חנוכה לספירת העומר.

אך באמת נראה ברור שאין הדבר כן, ואף אם נפרש את דברי חז"ל משתשקע החמה דהיינו השקיעה, מ"מ אין כל מקום להקל מפלג המנחה אלא משום שיטת רבי יהודה בלבד, דזה פשוט שמצות נר חנוכה לכתחלה ודאי אינה לפני שקיעת החמה, וע"כ דמוכח דלשיטת רבי יהודה כל המצוות שזמנם בלילה אפשר לקיימן מפלג המנחה.

ואכן דברי הפר"ח סותרים אלה את אלה, וצ"ע.

וחתני אהובי המופלג הרה"ג ר' משה אהרן סג"ל נ"י הראוני בנהר שלום (סימן תפ"ט סק"ג) שכתב שהציבור שסופרים לאחר פלג המנחה סומכין על המבואר בסימן תרצ"ב שיוצאים יד"ח מגילה לאחר הפלג, ושמחתי שכיוונתי לדעת גדולים.

ותימה בעיני שמרן הגרי"ש פסק בהחלטיות לפי תשובת מהרש"ל ולא שת לבו שאין הלכה בזה כותיה, שדבריו נסתרים מדברי השו"ע והרמ"א שהלכה כמותם בכל מקום.

ומה שהוכיח המהרש"ל דעד כאן לא ניתנה הלכה דפלג המנחה אלא לענין תפילת ערבית בלבד שהרי אינו חייב לקבל שבת מפלג המנחה, לכאורה תימה, דהלא להדיא

ספירת העומר מפלג המנחה

אמרו בגמ' (ברכות כ"ז ע"א) לגבי מה שנחלקו רבי יהודה וחכמים במשנה (שם כ"ז ע"א) בתפילת מנחה אם זמנה עד הערב או עד פלג המנחה, "השתא דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, דעבד כמר עבד, ודעבד כמר עבד", הרי שאינו חייב לעשות לילה מפלג המנחה, אלא רשאי לנהוג כן.

ומשום כל זה נראה דאף שלכתחלה ודאי שאין לספור לפני שקיעת החמה, והמדקדקין אינם סופרים אלא לאחר צאת הכוכבים, מ"מ בשעת הדחק גדול כשיש חשש שאם לא יספרו מבעוד יום לאחר פלג המנחה רבים יבטלו לגמרי ממצוה זו יש לספור בציבור לאחר פלג המנחה עם ברכה כשם שמקילים בשעת הדחק בשאר מצוות כמקרא מגילה והדלקת נר חנוכה.

ואף שלכאורה היה נראה לפסוק שיספרו בלי ברכה וכהוראת השו"ע שיספור עם הציבור בלי ברכה, אך לענ"ד אין להורות לציבור לקיים מצוה באופן קבוע ללא ברכה, דהוי מילתא דתמיה לרבים, דהלא ישאלו הבריות והלא תמול שלשום ומימים ימימה ברכנו על המצוה ומה יום מיומיים, ויביא הדבר לידי זילותא דמצוה וחוכא ואטלולא, ואין זה דומה לספק מקרי ביחיד או אף בציבור דקיי"ל ספק ברכות להקל, לא כן בהוראה תמידית לרבים.

ועוד דהמתפלל עם הציבור מבעוד יום מסתמא יזכור לספור בלילה עם ברכה ולפיכך סופר עמהם בלי ברכה, משא"כ בנידון דידן.

וראה חידוש עצום שמצינו לרבינו האג"מ (או"ח ח"א סי' י') במי שגר במקום שעלות השחר מאוחר והוא צריך להיות במקום עבודתו בזמן עה"ש ופסק לסמוך על דעת יחיד דרבינו פרץ לברך על התפילין אף לפני עלות השחר, דאם יניח יום יום תפילין בלי ברכה יביא הדבר לקלות ראש במצות תפילין, וק"ו בציבור.

ובני"ד אין זה דעת יחיד אלא דעת רבים כמבואר.

ומה מאוד שמחתי כשראיתי בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן קכ"ג) שדן בשאלה דידן ממש ופסק אכן כדברינו דבשעה"ד יש לברך בציבור על הספירה לאחר פלג המנחה לפני שקיעה"ח, עי"ש.

”וספרתם לכם”

”וספרתם לכם”

הנה אמרו חסידים הראשונים ”וספרתם לכם” לשון ספיר ויהלום, ימים אלה שבין פסחא לעצרתא, צריכים להאיר את החשיכה כאבני חן ומרגליות, כל יום ספיר ויהלום הוא, כל יום והחן המיוחד הנסוך עליו.

הלא כבר אמרו גדולי החסידות והמוסר גם יחד (עיין חי' הרי"ם על התורה, לב אליהו להגר"א לאפיאן) שמ"ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ"ח הדברים שהתורה נקנית בהם, כל יום ומדתו המיוחדת, כל יום ועבודת יומו.

אלא שהתימה כמו עולה מאליה, אם מ"ח דברים הם שהתורה נקנית על ידם מדוע ניתנו מ"ט ימי ספירה, מה פשר היום הפנוי, מה עבודתו ומה יעשה בו.

שני הנביאים הנ"ל, חי' הרי"ם והגר"י סלנטר (מובא בלב אליהו) בסגנון אחד נתנבאו, היום האחרון ערב חג העצרת חזרה כללית היא, וביום הזה עלינו לפשפש ולבדוק בחורין ובסדקין שבבדקי הנפש שמא החסרנו דבר, שמא עדיין לא השלמנו נפשנו בכל המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. עבודה כפולה ומכופלת היא עבודת היום והיא גמר הקנין של תורתנו הקדושה.

ואפשר שיש ביום הזה כונה נוספת. דהנה שאלו אנשי אלכסנדריה של מצרים את רבי יהושע בן חנניה (נדה ע' ע"ב) ”מה יעשה אדם ויחכם, א"ל ירבה בישיבה וימעט בסחורה, א"ל הרבה עשו כן ולא עלתה בידם, א"ל יבקש ממי שהחכמה שלו” ואמרו שם ”הא בלא הא לא קיימי”, ללא עמל ויגיעה אין אדם זוכה לתורה, ”אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליהם” (ברכות ס"ג ע"ב), אך גם ללא תפלה אין אדם זוכה לכתרה של תורה שהרי אמרו ”לאסוקי שמעתתא סייעתא דשמיא”, וכך אמר ר' יהושע לאנשי אלכסנדריה ”יבקש ממי שהחכמה שלו”.

וביאור עומק הדברים נראה על פי מש"כ הלבוש (או"ח סי' רצ"ד ס"א

"וספרתם לכם"

בהג"ה) לבאר את מנהגנו לומר בתפלת ערבית במוצ"ש "אתה חונן לאדם דעת ... אתה חוננתנו למדע תורתך וכו'", ורבים תמהו על הכפילות שבנוסח זה (עי"ש בבית יוסף). וביאר הלבוש דשני גדרי דעת ושכל ברא הקב"ה באדם, השכל הכללי שחנן יוצר האדם לכל בני אנוש להבין את הויות העולם בכללותם, ועל ענין זה אנו מודים "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה". ומלבד זאת ברא הקב"ה את "שכל התורה" שהאציל רק לעם התורה בניו חביביו בני אברהם יצחק ויעקב, ובדעה זו דבקים בני התורה ובתורתן הקדושה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד. ובמוצ"ש כאשר נדרש בן ישראל להבחין בין הקדש ובין החול צריכים אנו דוקא לדעת זו ומשו"כ אומרים לנו במוצ"ש "אתה חוננתנו למדע תורתך". (ועי"ש בלבוש שכתב שפירוש זה "מתוק מדבש").

ויסוד הדברים, דאין התורה מדע ככל המדעים או חכמה ככל החכמות שהאדם זוכה בהם בשכלו בלבד, "הלא כה דברי כאש נאום ה'" (ירמיה כ"ג כ"ט), בדרך הטבע אין אדם זוכה בתורה כשם שאינו מחזיק אש בכפיו ורק "ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב' ו').

פוק חזה מה שאמרו (נדה ל' ע"ב) "תינוק במעי אמו... מלאך מלמדו כל התורה כולה... יצא לאויר העולם סוטר על פיו ומשכחו". וכבר תמהו רבים מה תועלת ותוחלת יש בתלמוד שסופו להשכח לגמרי. ושני נביאים נתנבאו בזה בסגנון אחד. בחכמת בצלאל להגר"ב רנשבורג כתב בשם "הגאון האלקי ר' אליהו מווילנא" וכ"ה בנועם אלימלך (פרשת חיי שרה) דאילולי התורה שלמד במעי אמו טרם צאתו לאויר העולם לא היה אדם זוכה לכתרה של תורה. ועיין תיקוני הזוהר (תיקון ח') דכשאדם לומד ועמל בתורה מזכירין לו מה שלמד בבטן אמו, עי"ש.

(ועיין בפירוש הגר"א במשלי (פרק ו' פסוק ל"ג) דלאחר מותו של אדם בא המלאך שלמדו תורה בבטן לראות "אם הם שלמים אתו", עי"ש).

הרי לן דשכל זה שכל התורה מתנת אלקים הוא, מתנה מיוחדת לעם התורה לזכות בה לכתרה של תורה, ועלינו להתפלל כדי לזכות בה ובאמצעותה לכתר תורה, "יבקש ממי שהחכמה שלו", כך, ורק כך, "יעשה

”וספרתם לכם”

אדם ויחכם”.

בא וראה דבר נפלא, מעשה באחד מרבותינו הראשונים שהביא עמוד המוסר רבינו ירוחם ממיר (בספר דעת תורה פרשת בלק במאמרים):

”יש ספר מראשון אחד קראו בשם ”ברוך שאמר” על שם שנשאר יתום מהוריו בהיותו נער קטן ולא ידע רק תפלת ברוך שאמר ונכנס לבית הכנסת ופתח את ארון הקודש ואמר תפלת ברוך שאמר כי לא ידע אחרת וישמע ה' את בקשתו ונעשה לגדול הדור (עייין הקדמת הספר ברוך שאמר)”.

והנה בתמורה (ט”ז ע”א) אמרו דאלף ושבע מאות הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וכולן החזיר עתניאל בן קנז בפלפולו. ולבי אומר לי דיעבץ זכה במה שלא זכו אחרים לא רק בכח פלפולו וכשרונותיו העצומים אלא בעיקר בכח התפילה, דכך אמרו שם דתפילה היתה שגורה בפיו:

”ומנלן שענאו אל דכתיב ויקרא יעבץ לאלקי ישראל לאמור אם ברך תברכני והרבית את גבולי והיתה ירך לבלתי עצבי ויבא אלקים את אשר שאל. אם ברך תברכני בתורה והרבית את גבולי התלמידים והיתה ירך עמדי שלא ישתכח תלמודי מלבי ועשה מרעתי שיזדמנו לי ריעים כמותי לבלתי עצבי שלא ישגבני יצה”ר מלשנות אם אתה עושה כן מוטב ואם לא הריני הולך לנסיסי לשאול”.

ופרש”י שם:

”הריני מת בעצבוני”.

כך היתה תפילתו של יעבץ. אם לא אזכה להגדיל תורה ולהאדירה הריני מת בעצבוני.

בתפילה זו זכה עתניאל בן קנז לכתרה של תורה באופן הנעלה והנשגב ביותר.

”וספרתם לכם”

מ”ח ימי הספירה הראשונים יש להקדיש לעצה הראשונה של ר’ יהושע בן חנניה, ”ירבה בישיבה וימעט בסחורה”, והיום האחרון לעצתו השניה ”יבקש ממי שהחכמה שלו”.

פוק חזי מה שאמרו (ירושלמי הוריות י”ח ע”ב):

”א”ר יוחנן כל אותן ארבעים יום שעשה משה בהר היה למד תורה ומשכחה ובסוף ניתנה לו במתנה, וכל כך למה בשביל להחזיר את הטפשים”.

משה רבינו! שלא קם נביא כמותו, אף הוא היה לומד ומשכח עד שניתנה לו תורה במתנה, ודבר זה בא ללמדנו ולחזקנו, בל להתיאש, יגעת ומצאת תאמין, ”כי ה’ יתן חכמה מפיו דעת ותבונה” רק בסייעתא דשמיא, רק כאשר נפיל תחנון ותפילה לפני נותן התורה שיפתח לבנו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו רק אז נזכה לעלות בסולם העולה בית א-ל, להגדיל תורה ולהאדירה.

ב

כלל חובת האדם בעולמו

פעמים רבות ביארנו בעבר דמ”ט ימי הספירה מכוונים כנגד מ”ח דברים שהתורה נקנית בהם, והסברנו בפנים שונות מה ענין יום המ”ט, ולפי כל הדרכים הנ”ל, היום האחרון הוא היום הפנוי, והוא מוקדש לחזרה או לתפילה.

אך אפשר שדוקא היום הראשון של ימי הספירה הוא היום הפנוי, דהנה מרנא הרמח”ל ערך את ספרו הגדול מסילת ישרים לפי סדר העבודה של התנא הגדול רבי פנחס בן יאיר (עבו”ז כ’ ע”ב) אלא שרבי פנחס בן יאיר התחיל ”תורה מביאה לידי זהירות וכו” ובמס”י לא ייחד פרק לתורה אלא התחיל במדת הזהירות.

ואמרתי בביאור הדבר דהנה פ”א במס”י הוא ”ביאור כלל חובת האדם בעולמו”, ונראה דכך פירש הרמח”ל מה שאמר רבי פנחס בן יאיר תורה,

”וספרתם לכם”

דבאמת אינה דומה תורה לזהירות, זריזות, נקיות וכדו' שכולן מדות ותכונות שבנפש האדם.

אלא דבכל עת שיבקש האדם לבצע משימה מסוכנת וקשה. צריך שקודם יבין מה חשיבות המשימה וכמה חיוני להצליח בביצועה, ורק אם יתברר אצלו שמשימה זו חשובה מאין כמותה ימצא את עוז הרוח וכוחות הנפש להצליח בה.

משל למה הדבר דומה. מלך גדול קרא בבהילות לגדול מצביאיו שר צבאו והטיל עליו משימה קשה, להגיע מעבר לסמבטיון ומתחת להרי החשך, ולכבוש מבצר מבוצר. שר הצבא התחיל לפרט בפני המלך את הנצרך לו לביצוע המשימה, אך המלך קטע את דבריו ואמר לו. לפני שתאמר לי מה אתה צריך, תא שמע מה גודל הענין. דע לך שכל הממלכה כולה תלויה על בלימה, חייך וחיי משפחתך עומדים בסכנה, ורק ביצוע מוצלח של משימה זו יציל אותנו ואת כל המדינה ממות ואבדון. רק אם תשכיל ותבין זאת תוכל להצליח במשימה.

כך לפני שאנו מפליגים בדרך קשה זו של תיקון המידות, קודם לכל צריך שיתברר אצל האדם כלל חובתו בעולמו, ובירור זה אין למצותו אלא ע”י התורה, עמלה ותלמודה.

ובדרך זו נראה דעוד טרם צאתנו למשימה הקשה של מ”ח קניני תורה, ביום הראשון של ימי הספירה צריך להתבונן בכל אותם הדברים המופיעים בפ”ו ממסכת אבות עוד לפני ברייתא דמ”ח דברים.

קודם צריך שיבין האדם ”כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה”, ”אל תתאוה לשלחנם של מלכים”, ”אוי להם לבריות מעלבונה של תורה”.

רק לאחר שיתברר ויתאמת אצל האדם יקרת התורה וחשיבותה יוכל להצליח בדרכו דרך עץ החיים במ”ח דברים שהתורה נקנית בהם.

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

